

Slovensko

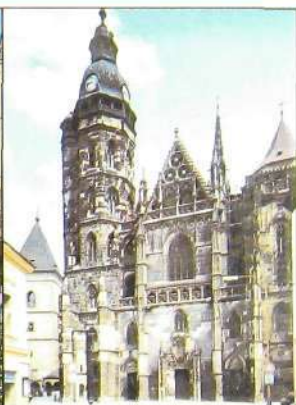
PRECHÁDZKY STOROČAMI MIEST A MESTEČIEK

BRATISLAVA

BANSKÁ BYSTRICA

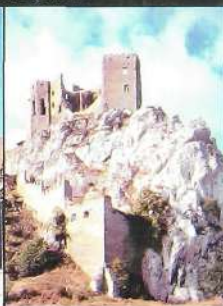
KOŠICE

BANSKÁ ŠTIAVNICA

BARDEJOV

BECKOV

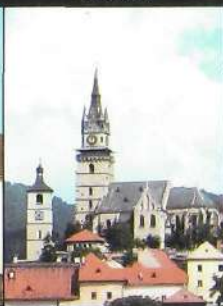
BOJNICE

KEŽMAROK

KOMÁRNO

KREMNICA

LEVOČA

Slovensko

Autorský kolektív:

Textová časť:

Ing. arch. Ľudmila Husovská, ČSS., vedúca autorského kolektívu

Ing. arch. Viera Dvořáková

Ing. arch. Viera Floreková

Ing. arch. Júlia Takátsová

Mgr. Štefánia Toňová

RNDr. Igor Skoček

Erby:

Textová časť: Prof. PhDr. Jozef Novák, CSc.

Kresby: Ladislav Čisárík ml.

Fotografie:

Jan Sláma, hlavný autor; ostatní autori: Ján Kováčik, Štefan Péchy, Jozef Sedláč, Milan Tesák, Gabriel Tököly

Orientačné plány:

Ing. arch. Dušan Soltés

Lektorovali:

Mgr. Eva Križanová

RNDr. Gabriela Škvarčeková

Graficky upravil, prebal a väzbu navrhol:

František Jablonovský

© **PRÍRODA**, a. s., Bratislava 1994

Výtvarne zredigovala Ing. Katarína Pracharová

Redakčne upravili Mgr. Marta Hrušovská

a Mgr. Viera Ševcová

Technická redaktorka Helena Lešíková

Výroba tlačových podkladov: Stredoslovenské vydavateľstvo

Banská Bystrica

Tlač: Tlačiarne BB, spol. s r. o., Banská Bystrica

Číslo publikácie: 7379

64-017-94

ISBN 80-07-00531-5

Západné Slovensko

11

Bratislava

hlavné mesto Slovenskej republiky

19

Beckov

41

Komárno

49

Modra

57

Nitra

63

Pezinok

73

Svätý Jur

81

Trenčín

89

Trnava

99

Stredné Slovensko

109

Banská Bystrica

115

Banská Štiavnica

127

Bojnice

139

Kremnica

147

Oravský Podzámok

159

Partizánska Ľupča

165

Zvolen

171

Žilina

177

Východné Slovensko

185

Bardejov

191

Kežmarok

203

Košice

213

Levoča

225

Podolíneč

237

Prešov

243

Rožňava

253

Spišská Nová Ves

259

Spišská Sobota

265

Spišské Podhradie

s časťou Spišská Kapitula
a so Spišským hradom

273

ÚVOD

Slovensko, malá krajina v strede Európy, chránená z troch strán Karpatským oblúkom a z juhu obmývaná vodami Dunaja, je územie bohaté na prírodné krásy. Zvlnený terénny reliéf s malebnými siluetami pahorkatín a pohorí, pokojné toky riek, výbežok Podunajskej nížiny, ale aj skalisté rokliny Vysokých Tatier oddávna formovali osídlenie obyvateľstva, ktoré svojím kultúrnym odkazom po stáročia utváralo zas obraz teritória.

Vývoj historického osídlenia na Slovensku je determinovaný stretávaním meniacich sa spoločenských formácií s fyzickou, morálnou a kultúrnou podstatou dedičstva po predošlých generáciách. Historické osídlenie sa stalo jedným z najdôležitejších činiteľov a dôkazov kontinuity ľudského života, práce a tvorby. Z celého historického dedičstva práve diaľkové komunikácie a sídelná štruktúra jednotlivých krajín vždy odolávali zubu času. Jednotlivé historické obdobia zobrazujú len postupné premeny, prispôsobovanie sa dobovým požiadavkám a meniaci sa obraz osídlenia. Celkový výraz krajiny, jej osídlenia, obraz a duch miesta sú charakteristické a neopakovateľné. Sú typické pre každé spoločenstvo, sú výsledkom lokálnych hospodárskych, migračných a kultúrnych premien, tu korenia odlišnosti životného slohu krajiny, štátu, kontinentov.

Bohatá členitosť terénu na Slovensku predurčila smery ciest medzi sídliskami, oblasťami a susediacimi krajinami. Obchodníci už v praveku prechádzali cez priesmyky diaľkových ciest. Svojím úžitkovým a luxusným tovarom zásobovali domáce obyvateľstvo. Týmito cestami sa však sem dostávali aj dobyvatelia, proti ktorým sa bolo treba chrániť. Na strategicky dôležitých miestach vznikali hradiská, neskôr hrady a strážne veže. Zaručovali aj ochranu obyvateľstva, ktoré sa usádzalo v ich opevnení alebo na

chránených úpätiach skalnatých hradných dominánt. Tu od 12. storočia vznikali trhové miesta, ktoré prerástli do bohatých stredovekých mestských organizmov a tie sa stali strediskami remeselnej výroby a obchodu. Mnohé z nich sa vďaka priaznivým okolnostiam stali hospodárskymi, správnymi a kultúrnymi strediskami regionálneho a nadregionálneho významu. A vďaka neskôr zavedenej železničnej doprave aj centrami prudko sa rozvíjajúceho priemyslu.

Bohatá história miest sa premietla do ich vonkajšieho vzhľadu, stavebnej štruktúry, architektonického stvárnenia, sochárskeho a maliarskeho detailu. Sú jedinečné, špecifické urbanistickým riešením a siluetou spätou s prírodným prostredím. Vyžarujú spôsob a druh obživy, zvláštnosti ekonomického zázemia, historický rozvoj, úpadok a regeneráciu, umeleckú tvorbu a jej vzory. Predstavujú jeden z najvýraznejších prejavov slovenského kultúrneho dedičstva.

V našich prechádzkach chceme predstaviť výber z historicky najzaujímavejších miest a mestečiek. Patria do súboru 17 mestských pamiatkových rezervácií, ktoré vyhlásila vláda. Tento výber sme doplnili o 10 miest a mestečiek, reprezentujúcich osobitné historické sídelné štruktúry.

S ohľadom na odlišnosť týchto sídelných štruktúr v jednotlivých regiónoch aj predkladaný text má tri časti. Prvú o západnom, druhú o strednom a tretiu o východnom Slovensku. V úvodnom prehľade sú to opisy historických a prírodných zaujímavostí. Pri charakteristike jednotlivých lokalít sa čitateľ oboznamuje aj s udalosťami, ktoré ovplyvňovali urbanistický a výtvarný vývoj a vzhľad. Výber najhodnotnejších kultúrnych pamiatok je doplnený základnými údajmi.

Autori

Táto kniha má sprístupniť širokému okruhu čitateľov históriu 27 najstarších miest a mestečiek Slovenska, podnietiť záujem o zachovanie ich cenných kultúrnohistorických pamiatok, krásu ktorých mnohokrát ani nevnímame. Niektoré z týchto miest žijú pokojným životom provinčného sídla, no hodnota pamiatok v nich ukrytých si zaslúži obdiv aký sa zvyčajne venuje svetoznámych výtvorom histórie ľudstva.

O hodnote hmotného základu nášho kultúrneho dedičstva svedčí aj zapísanie dvoch pamiatok, a to Banskej Štiavnice a Spišského hradu s jeho okolím, do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.

Kniha svojím spracovaním vyplní medzeru medzi obrazovou publikáciou a turistickým sprievodcom. Pri každom meste či mestečku sa uvádzajú stručné základné informácie (nadmorská výška, údaje o zemepisnej polohe, počet obyvateľov, možnosti ubytovania, prístupové trasy), na ktoré nadväzuje historické vyobrazenie a opis sídla i erbu, charakteristika vybraných kultúrnych pamiatok, odporúčaná prehliadková trasa doplnená orientačným plánom s možnosťou prepojenia aj na blízke okolie sídla. Krásu architektúry či unikátnych umeleckých diel dokumentujú historické ilustrácie a farebné fotografie.

Slovensko

PRECHÁDZKY STOROČIAMI MIEST A MESTEČIEK

BANSKÁ BYSTRICA

BANSKÁ ŠTIAVNICA

BARDEJOV

BEČOV

BOJNICE

BRATISLAVA

KEŽMAROK

KOMARNO

KOŠICE

KREMnica

LEVOČA

MODRA

NITRA

ORAVSKÝ PODZÁMOK

PARTIZÁNSKA ĽUPČA

PEZÍNOK

PODOLINEC

PREŠOV

ROŽŇAVA

SPIŠSKÁ KAPITULA

SPIŠSKÁ NOVÁ VES

SPIŠSKÁ SOBOTA

SPIŠSKÉ PODHRADIE

SVÄTÝ JUR

TREŇCÍN

TRNAVA

ZVOLEN

ŽILINA